

A kölcsönösségen alapuló géphasználati formák megvalósíthatóságának kérdései a Dél-Dunántúl régióban

Tóthné Heim Livia*

Abstract One of the determinations of agricultural growth in countries with developed economy is the capital expenditure which has influence on manpower, and the development of technology act upon the development of the quality of manpower. The economic crisis experienced nowadays brings focus on the situation of our agriculture with prestigious traditions. Despite the struggle of agricultural profession in decades, the solution how to turn the farmers to the direction of economized farming has not revealed yet. The most plausible resolution would seem to be the adaptation of the existing and well operating models of countries with well-developed agriculture in the European Union. In the 1990's there were attempts to execute the models mentioned above, yet the experiment failed of success. In sight of the present mechanized farming in the Southern Transdanube Region this study is searching for the answers how the farmers concerned - as members of companies or associations or co-operative societies based on correlation – could take advantage of reductions of the operational costs

Keywords mechanized farming, mechanization, operational costs, well-operating models, collective machine usage

Bevezető

A mezőgazdasági termelő munka ma már nem képzelhető el gépesítés nélkül. A gépi eszközök használata a gazdaságokban meghatározó mind a tőkeszükséglet, mind az üzemeltetéshez kapcsolódó költségek tekintetében. Ökonómiai szempontból a téma jelentőségét – különösen a növénytermesztési ágazatban – érzékelteti, hogy a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozások föld nélküli eszközállománya értékének közel 1/3-át a gépi eszközök adják, éves költségei a közvetlen költségek 35–50%-át teszi ki. A struktúraváltás hatására a kisgazdaságok száma megsokszorozódott, az addig jól prosperáló nagyüzemek száma pedig a töredékére csökkent. A kétpólusú gazdaságszerkezet napjainkban egy-két kivételtől eltekintve stagnál. A kis gazdasá-

---

* Somogy Megyei Kormányhivatal Fogyasztóvédelmi Felügyelősége

gokban elavult műszaki színvonalal, csekély hozzáértéssel „kistáblás” termelési szerkezet alakult ki, melyek nem felelnek meg a tőkehatékonysági kritériumoknak. Mindezek mellett az állami szerepvállalás, a támogatások következtében rossz irányt vevő felesleges és túlzó gépvásárlások, melyek állóeszköz lekötése nagy terhet jelent a mezőgazdasági vállalkozások számára, nem segíti, inkább hátráltatja a takarékos gazdálkodást.

A gépesítettség szempontjából, mind a szakma álláspontja, mind a kutatási eredmények azt igazolják, hogy e probléma megoldására kizárólag valamilyen kölcsönösségen alapuló géphasználati forma kialakítása és működtetése hozna megnyugtató megoldást. A probléma felismerése és megoldásának feltárása ellenére a közös géphasználati formák alkalmazására irányuló kezdeményezések zsákutcába torkollottak hazánkban. A kialakult helyzetért nem lehet egyetlen okot felelőssé tenni. A szakirodalom a morális kockázaton és az alacsony kooperációs aktivitáson túl a politikai szerepvállalást is felelőssé teszi, különös tekintettel az ilyen jellegű együttműködések anyagi támogatásának elmaradása tekintetében.

A tanulmányban a Dél-Dunántúl régió gépesítettségét megvizsgálva – a teljesség igénye nélkül – az adaptálhatóság szempontjából megvizsgálók néhány az Európai Unióban már működő közös géphasználati formát.

Anyag és módszer

A térség jelenlegi gépesítettségi színvonalának, termelési volumenének, valamint a gazdaság szerkezetének részletes ismerete szükséges a téma vizsgálatához. Mivel a régióban több mint 13.000 egyéni gazdálkodó és társas gazdaság tevékenykedik, az adatok összegyűjtése kizárólag statisztikai felmérésekre valamint tényszámokra alapozható.

A régió gépeltartottságának és annak színvonalának értékét, valamint a termőterületek és termelési egységek adatainak egy részét a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) által 2005-ben felmért és 2006-ban kiadott: A Magyar mezőgazdaság 2005 gazdasági szerkezeti összeírás I. és II. kötetéből, valamint a KSH hivatalos weblapján közzétett stADAT idősoros éves adataiból gyűjtöttem. A 2005-ös évi „gépösszeírás” óta nem készült, ilyen jellegű felmérés. A KSH tájékoztatása szerint legkorábban 2013-ban lesz ismételt a mezőgazdasági gépek vonatkozásában összeírás, így a fenti adatok használata szükséges a tanulmány elkészítésében.

Feltételezve, hogy a régió összes gazdasági csoportja együtt műveli a szántóterületet, megterveztem a munka elvégzéséhez szükséges eszközállományt az adott átlagos erőgép és kombájn teljesítményi kategóriákban. A szükséges gépszám meghatározásához, a géprendszer méretezésének alapegyenletét használtam fel (forrás: Husti István). A kapott eredményt (adott eszköz szükséges darabszáma) egy 1,5-szeres biztonsági tényezővel szoroztam meg.

A növények eltérő ökológiai tulajdonságai és természetstechnológiáiból adódóan megvizsgáltam a csúcs és kampány időszakokat és ez alapján korrigáltam a kapott eredményt. A kiszámított gépszükségletet összehasonlítottam a jelenlegi erőgép állománnyal.

A számítások során a táblaméret üzemeltetési költségnövelő és csökkentő hatással nem számoltam, hiszen ennek még becsült meghatározásához sem állnak rendelkezésre általános érvényű adatok.

A kölcsönösségen alapuló géphasználat megvalósíthatóságának alapfeltétele – mely hagyományos számítási módszer segítségével nem határozható meg – a közös

géphasználatra való „hajlandóság”. Vizsgálatom primer adatbázison alapult. A közös géphasználatban megnyilvánuló együttműködés kérdéseinek vizsgálatára kérdőíves felmérést végeztem. A Dél-Dunántúl régióban. A kérdőíves felmérés során összesen 100 gazdaságba illetve gazdálkodónak küldtem kérdőívet, melyek közül 40 db érkezett vissza. A kérdőívekben a gazdálkodó életkorára, a gazdaság méretére, valamint a kölcsönösségen alapuló szövetkezeti vagy egyéb tagságra kérdeztem rá eldöntendő vagy besorolandó kérdéssel. A tagsággal kapcsolatban adott válasz alapján a kérdőív kitöltése két részre vált. Azon gazdálkodók, akik valamilyen kölcsönösségen alapuló gépi társulás vagy szövetkezet tagjai, két a szövetkezet munkájára utaló egytől ötig tartó skálán kellett értékelnie a szövetkezet nyújtotta előnyöket. Azon kitöltők, akik nem tagjai ilyen jellegű együttműködésnek, további 6 kérdésben kellett az állításokat értékelnie szintén egytől ötig tartó skálán az együttműködési hajlam tekintetében. a kérdőívek kiértékelése excel programmal történt súlyozott matematikai átlag alapján.

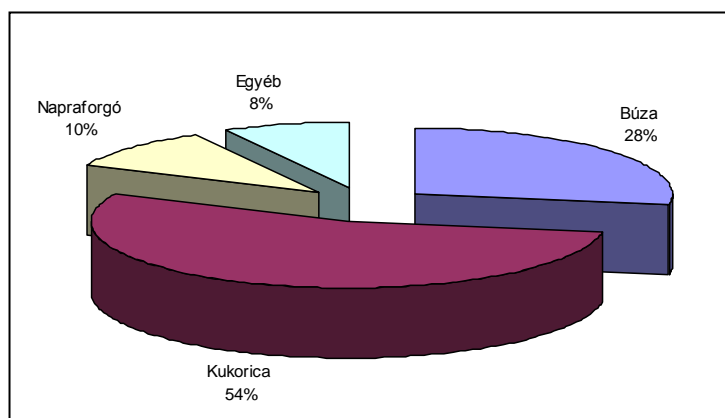
A kiszámított gépellátottság, valamint a kölcsönösségen alapuló géphasználat kérdőív kiértékelésének eredményét is figyelembe véve SWOT-analízist készítettem a kölcsönösségen alapuló géphasználat már ismert hazai és európai típusaira melyek alapján, javaslatot teszek közös géphasználati formák kialakításához a Dél-Dunántúl régióban.

Eredmények

A Dél-Dunántúl régió gépesítettségének és növénytermesztésének jellemzői

A Dél-Dunántúl régió mezőgazdaságának gépesítettség vizsgálata során a legfontosabb három növény – búza, kukorica, napraforgó - termesztését kell figyelembe venni, hiszen e termények az összes szántóterület 92%-át teszik ki. Az előbb említett növények közül a kukorica és a búza adja az összes betakarított terület 82%-át. az 1. ábrán látható, hogy a régióban 2006-ban az összes betakarított terület 54%-án kukoricát, 10%-án napraforgót, 28%-án búzát és 8%-án egyéb növényt termesztettek.

1. ábra. Az összes betakarított terület megoszlása növénytípusok szerint a Dél-Dunántúl régióban 2006-ban

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

Az országra jellemző kétpólusú gazdaság a régiókban a legszembetűnőbb. Magyarország szántóterületre és gazdaságcsoportokra vonatkozó adatait vizsgálva megállapítható, hogy az egy gazdaságra jutó szántóterület nagysága tekintetében országosan a Dél-Dunántúl régióban a legmagasabb az érték a gazdasági szervezetek esetében 503,38 ha terület jut egy gazdaságra. Azonban az egyéni gazdaságoknál a legkisebb, 3,22 ha szántóterület jut egy gazdaságra. Az összes szántóterület 65%-án tehát valamilyen gazdasági szervezet, míg 35%-án egyéni gazdaságok végeznek termelő tevékenységet. A gépesítettség szempontjából a két gazdasági formát külön kell vizsgálni, mert jelentős eltérések mutatkoznak mind a gépesítettség színvonala mind pedig az üzemeltetési költségek terén.

A Dél-Dunántúl régióban a rendelkezésre álló adatok alapján becsléssel értékekkel számolva az egyéni gazdaságok 53583,95 ha-on búzát, 105840,7 ha-on kukoricát, 19423,25 ha-on napraforgót és 15489,95 ha-on pedig egyéb növényt termesztnek. A gazdasági társaságok növénytermesztése esetében 99523,05 ha-on búza, 196561,3 ha-on kukorica, 36071,75 ha-on napraforgó és 28767,05 ha-on egyéb növény a jellemző. (A becslés, vagyis a Statisztikai Hivatal országos adatai alapján százalékos arányokból számított értékmegadásra azért van szükség, mert nem létezik olyan nyilvántartás, amelyből az egyes növények tényleges termőterülete megállapítható lenne.) A gazdasági társaságok száma 715 az egyéni gazdaságok száma ennek közel százszorosa 61203 db. Ezek az adatok önmagukban nem hordoznak elegendő információt sem országosan, sem regionálisan, hiszen a KSH gazdaságszerkezeti összeírása – az Európai Unió statisztikai irányelvének megfelelően – 1500 m² alapterületűt tekinti gazdaságnak a szántóterülettel rendelkezőket. Ez a módszer jelentősen torzítja a valódi helyzetet, azonban így is jól jellemzi a magyarországi elaprózott birtokrendszert.

Megvizsgálva a további adatokat belátható, hogy a régióban 47444 egyéni gazdálkodó kevesebb, mint 1 ha szántóterületen gazdálkodik és a legnagyobb birtokméret 300 és 500 ha között van és ezzel is csak 60 gazda rendelkezik. A gazdasági társaságoknál ez az arány lényegesen jobb, hiszen a gazdálkodók több mint fele 100 ha feletti gazdaságnagyságon végzi a termelő tevékenységet.

A Dél-Dunántúl régióban a traktorok jelentős hányada (38886 db) a gazdasági társaságok birtokában van. Ez 3,5-szer annyi erőgépet jelent, mint amennyivel az egyéni gazdaságok rendelkeznek (10349 db). Ez a trend nem jellemző a kombájnokra, hiszen az egyéni gazdálkodóknál (680 db) több található, mint a gazdasági társaságoknál (656 db). Tehergépkocsi közel kétszer annyi található gazdasági társaságnál, mint egyéni gazdálkodónál. Hasonló a helyzet a speciális nagy értékű munkagépek tekintetében.

Az erőgépek darabszáma nem elegendő az üzemeltetési költségek megítéléséhez. Több információt szolgáltatnak az erőgépek teljesítési adatai. Míg a régió kisgazdaságainak erőgépei átlagosan 51,3 kW teljesítménnyel bírnak addig a gazdasági társaságoknál ez az adat 83,6 kW. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a kisgazdaságok nem rendelkeznek megfelelő teljesítményű erőgéppel, sokkal inkább, hogy kevés a nagyobb teljesítményű traktorok száma, a kis teljesítményűekéhez képest. A jelenség logikus, hiszen sok parcellán egy nagy traktor még megfordulni is nehezen tudna.

A szántóterületi adatok, a birtokméretek, valamint a gépellátottság és átlagos erőgép teljesítések előrevetítik az üzemeltetési költségek alakulását is. Köztudott, hogy a kisméretű táblákon történő művelés nem csak a gépek kihasználtsági adatait befolyásolja negatívan, hanem az üzemeltetés költséget is jelentősen megnöveli.

A régióban működtethető közös géphasználati formák megvalósíthatóságának gazdaságossági aspektusa végett megvizsgáltam, hogy az előbbieken meghatározott gép és gépcsoport száma a jelen helyzetben rendelkezésre áll-e?

A rendelkezésre álló erőgép állomány teljesítmény kategóriák szerinti megoszlása a régióra vonatkozóan nem áll rendelkezésre a KSH gazdaságszerkezeti összeírásában. Az országos adatok azonban megtalálhatók a fent nevezett kategóriák szerint gazdaságcsoportonként. Ennek alapján becsült adatot számoltam a Dél-Dunántúl régióra vonatkozóan (lásd 1. táblázat).

1. táblázat. Erőgépek adatai a Dél-Dunántúl régióban 2006-ban

	Dél-Dunántúl régióban traktorral rendelkezők száma [db]	Dél-Dunántúl régióban a traktorok darabszáma [db]
8–20 kW	71	1471
21–40 kW	174	3917
41–60 kW	382	14602
61–100 kW	386	9764
100 kW-nál nagyobb	335	9132
Összesen	1348	38886

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

Az alábbi táblázatok (lásd 2. és 3. táblázat) adataiból kitűnik, hogy a közös géphasználat bázisát a gazdasági társaságok erőgépei biztosíthatnák. Míg az egyéni gazdálkodók esetében majdnem mindenki rendelkezik legalább egy traktorral, belátható, hogy ezen erőgépek 95%-a a 100 kW teljesítmény alatt található. Az egyéni gazdálkodók erőgépei a közös géphasználatban a majori munkák és a kisebb volumenű feladatok, akár településrendezési útkarbantartási munkák ellátására lennének alkalmasak (teljesítményük alapján), jelentős selejtezés mellett. Jellemző továbbá, hogy ezen eszközök átlagéletkora meghaladja a 15,5 évet így a javítás karbantartás költségeinek jelentős mértéke mellett a gazdaságos üzemben tartási időt lényegesen meghaladták.

A gazdasági szervezetek esetében a 100 kW feletti erőgéposztályba az összes traktor 23,4%-a tartozik. Itt is lényeges pazarló géphasználat a jellemző, és látható, hogy biztonsággal létrehozható volna a meglévő géppark mérete alapján olyan közös géphasználati forma, amely figyelembe véve a területi és regionális adottságokat, kiszolgálná a gazdálkodók igényeit a gazdaságos működés kritériumait szem előtt tartva a Dél-Dunántúl régióban.

2. táblázat. A Dél-Dunántúl régióban az egyéni gazdálkodók traktorainak megoszlása a különböző erőgéposztályok között 2006-ban

	Dél-Dunántúl régióban traktorral rendelkezők száma becsült [db]	Dél-Dunántúl régióban a traktorok darabszáma becsült [db]
8–20 kW	1581	1637
21–40 kW	2276	2447
41–60 kW	3189	3506
61–100 kW	1985	2279
100 kW-nál nagyobb	424	481
Összesen	9454	10349

Forrás: saját számítás KSH adatok alapján

3. táblázat. A Dél-Dunántúl régióban a gazdasági társaságok traktorainak megoszlása a különböző erőgéposztályok között 2006-ban

	Dél-Dunántúl régióban traktorral rendelkezők száma [db]	Dél-Dunántúl régióban a traktorok darabszáma [db]
8–20 kW	71	1 471
21–40 kW	174	3 917
41–60 kW	382	14 602
61–100 kW	386	9 764
100 kW-nál nagyobb	335	9 132
Összesen	1348	38886

Forrás: saját számítás KSH adatok alapján

A kölcsönösségen alapuló géphasználattal kapcsolatos kérdőívek értékelése

A beérkezet 40 kérdőívből 12 válaszadó tagja, 28 válaszadó pedig nem tagja valamilyen kölcsönösségen alapuló gépi társulásnak vagy szövetkezetnek. A tizenkét tag-sággal rendelkező gazdálkodókból öt 20 és 30 év közötti kettő 31 és 40, négy 41 és 50 egy pedig 51 év feletti. A megművelt terület nagysága tekintetében a válaszadók 42%-a 50 hektár alatt, 16%-a 50 és 100, 17-17%-a 101-200 valamint 201-500 hektár között gazdálkodik. A válaszadók közül mindössze egy gazdálkodó végez termelő tevékenységet 500 ha felett. Azon kérdést miszerint „*Mennyire elégedett a kölcsönösségen alapuló gépi társulással, szövetkezettel?*” a válaszadók egytől ötig terjedő skálán - amelyen az 1 az abszolút elégedetlen az 5 pedig a maximálisan elégedett - átlagosan 4,1-re értékelték. A második értékelendő kérdést mely szerint „*Megítélése szerint a kölcsönösségen alapuló gépi társulás, szövetkezet mennyiben járul hozzá gazdálkodása eredményességéhez?*” – amelyen az 1 az egyáltalán nem járul, hozzá az 5 pedig a maximálisan hozzájárul – átlagosan 4,25-re értékelték. A kérdésekre adott válaszok alapján megállapítható, hogy azon gazdálkodók, akik a fent nevezett közös együttműködés tagjai alapvetően elégedettek a kölcsönösségen alapuló társulással.

A beérkezett kérdőíveket kitöltők 70%-a gazdálkodó nem tagja kölcsönösségen alapuló gépi társulásnak vagy szövetkezetnek. Az életkor tekintetében a válaszadók 43% 40 év alatti, vagyis fiatal gazda. A megművelt földterületre vonatkozóan a válaszadók 46%-a 50 ha alatt gazdálkodik. Egy gazdálkodó rendelkezik csak 500 ha feletti területnagysággal. A többi területkategóriában közel azonos az eloszlás a válaszadók fennmaradó 51%-ban. Az első állítást miszerint „*Ragaszkodom hozzá, hogy mezőgazdasági erőgépem saját tulajdonú legyen.*” – amelyen az 1 érték az egyáltalán ragaszkodom hozzá, az 5 pedig a maximálisan ragaszkodom hozzá – átlagosan 3,6-re értékelték. Ugyanezen állítás munkagépekre vonatkozóan 3,9-es értékelést eredményezett. A válaszadók részéről a harmadik állítást mely „*Ragaszkodom hozzá, hogy saját magam vagy saját alkalmazottammal végeztessem a mezőgazdasági gépi munkát*” a 3,2-es értékeléssel zárult. A nagy értékű speciális gépek beszerzésére vonatkozó állítás 3-as értékelést kapott, mely magában rejtheti a gépszövetkezeti tagság elfogadásának lehetőségeit, speciális, nagy értékű berendezések közös megvásárlására és üzemeltetésére vonatkozóan. Az ötödik állítást miszerint „*A szövetkezet tagjaként hajlandó lennék elfogadni a szövetkezet döntését a termőföldem hasznosításával kapcsolatban.*” – amelyen az 1 az egyáltalán nem vagyok hajlandó az 5 pedig a maximálisan hajlandó vagyok – a legalacsonyabb 2,5-ös értékelést kapott. Az utolsó értékelendő állítás „*A szövetkezet tagjaként hajlandó lennék elfogadni a szövetkezet döntését az előállított termény értékestésével kapcsolatban*” – amelyen az 1 az egyáltalán nem vagyok hajlandó az 5 pedig a maximálisan hajlandó vagyok – 3,3-as értékeléssel zárult. Az eredmények összegzéséből elmondható, hogy a gazdálkodók ismerete a kölcsönösségen alapuló gépi társulások vagy szövetkezetek tekintetében hiányos, az érdeklődés közömbösnek mondható. A kérdőív alapján a legnagyobb ellenállás a szövetkezetek termelésintegrálására vonatkozóan tapasztalható, pedig ez hordozza magában a legtöbb előnyt a jelenlegi tényadatok ismeretében.

A 2. ábrán a gépkörök SWOT analízise látható. Az erősségek, gyengeségek, lehetőségek és fenyegetettségeket úgy határoztam meg, hogy figyelembe vettem a kérdőívek eredményeit.

2. ábra. Gépkörök SWOT analízise a Dél-Dunántúl régióban történő megvalósíthatóság szempontjából

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • nincs pénzmozgás • különböző gépi munkákra történő szakosodás • minden feladatra van megfelelő gépi eszköz • a tag saját tulajdonában van a gép • a tag saját tulajdonú gépét üzemelteti • felesleges kapacitás zárt körben történő értékesítése 	<ul style="list-style-type: none"> • saját javítási és karbantartási költségek • saját erőből történő gépbeszerzés • magas fokú együttműködési készséget igényel • megfelelő számú eszköznek kell rendelkezésre állnia
Lehetőségek	Fenyegetettségek
<ul style="list-style-type: none"> • gépkihasználat növelése • üzemeltetési költségek csökkentése • gépi bérmunka szolgáltatás kiváltása • kisebb állóeszköz lekötés 	<ul style="list-style-type: none"> • egyéni érdekek előtérbe helyezése • magasabb tőkével rendelkező tag jobb pozíciója • magas kockázatvállalás hitel vagy lízing esetén • elszámolási problémák

Forrás: saját készítés

A Gépkörök (gép- és gazdaságsegítő kör) fogalmát a szakirodalom az alábbiakban határozza meg. „A gépkör szakosodás mellett saját gépberuházást és a felesleges kapacitások zárt körben történő értékesítését végzik.” (Peszeki Z. 1999.) Előnyeként említik, hogy megoszlik a beruházási és üzemeltetési költség, valamint az elszámolás könnyebb és minden feladatra van megfelelő gépi munkaeszköz. Amennyiben az elszámolás nem jár pénzmozgással, ÁFA mentes. Hátrányában jelöli meg, hogy bonyolultabb a szervezés és magas fokú együttműködési készséget igényel. A kérdőívet kitöltők az átlagosnál (3-as érték) fontosabbnak érzik – 3,6 és 3,9-esre értékelve –, hogy erőgépeik és munkagépeik saját tulajdonban legyenek. Ez azt támasztja alá, hogy a gépkör (gép- és gazdaságsegítő kör) megvalósítása kézenfekvő megoldásnak tűnhet a gazdálkodók számára, hiszen az eszköz tulajdonlása fontos a számukra. Ezzel a kölcsönösségen alapuló géphasználati formával növelhetővé válik a gépkihasználat, csökkenthető az üzemeltetési költségek és jelentős mennyiségű bérmunka szolgáltatás váltható ki. A gyengeségek közül a legmeghatározóbb a magas fokú együttműködési készség meglétének szükségessége, hiszen e nélkül nem működhet megfelelően a

társulás. A másik sarkalatos pont, mely a gép és gazdaságsegítő kör veszélyét rejti magában, hogy amennyiben a meglévő, valamint a fejlesztésre megvásárolni kívánt eszköz saját tulajdonát képi, úgy a kockázatot beszerzésére vonatkozóan saját tőke előteremtésében, és esetlegesen a hitel és a lízing konstrukciók esetében önállóan vállalja.

A 3. ábra a Gépszövetkezetek SWOT analízisét mutatja a Dél-Dunántúl régióban történő megvalósíthatóság szempontjából.

3. ábra. Gépszövetkezetek SWOT analízise a Dél-Dunántúl régióban történő megvalósíthatóság szempontjából

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • saját géppark • alkalmazott szakemberek üzemeltetik a gépeket • közös gépvásárlás • megfelelő menedzsment vezeti • a tagoknak kevés, saját tulajdonú gépük is van • kis kockázatvállalás hitel vagy lízing esetén 	<ul style="list-style-type: none"> • magas fokú együttműködési készséget igényel • menedzsment döntésének elfogadtatása • nagyobb adminisztrációs és szervezési költség
Lehetőségek	Fenyegetettségek
<ul style="list-style-type: none"> • gépkihasználás növelése • üzemeltetési költségek csökkentése • gépi bérmunka szolgáltatás kiváltása, szabad kapacitás tovább értékesítése • kisebb állóeszköz lekötés • nagy értékű eszközök beszerzésének lehetősége • munkahelyteremtés lehetősége vidéken 	<ul style="list-style-type: none"> • elszámolási problémák • magasabb tőkével és gazdaság mérettel rendelkező tag jobb pozíciójának kialakulása • pontos tervezést igényel a tagok gépi munkájának elvégzése tekintetében

Forrás: saját készítés

„A Gépszövetkezetek, a közös gépberuházásra és gépüzemeltetésre szövetkeznek, így egy-egy speciális gép, gépsor esetén előnyös ez a forma. Kisebbség a beruhá-

zás és gépüzemeltetés költségei. Előnye közt említhető a szakszerű géphasználat és gépüzemeltetés. Hátránya, hogy nagyobbak az adminisztrációs és szervezési költségek.” (Peszeki Z. 1999.) A kérdőívek eredményeként ezt a társulási formát a megkérdezett gazdálkodók közepes értékelést adtak arra vonatkozóan, hogy nagy értékű, speciális berendezések megvásárlására és üzemeltetésére hajlandóak lennének szövetkezni. Ezen társulási forma azonban alapvetően saját gépparkkal és az azt üzemeltető személyzet foglalkoztatásával a gépkörökhöz képest szorosabb együttműködést és közös tulajdonlást feltételez, melyet a kérdőívek megválaszolása kapcsán a megkérdezettek nem preferáltak. Ezen társulási forma adaptálásának lehetősége alapvető szemléletváltást igényel a gazdálkodók körében. A kérdőívekre adott válaszok nem predesztinálják, hogy ezt a szövetkezési formát alapvetően elutasítsák a megkérdezettek, inkább arra világít rá, hogy e társulási forma szabályai nem ismertek a számukra.

A SWOT elemzéssel feltérképeztem a kölcsönösségen alapuló gépi társulás és szövetkezet életképességét, illetve megjelöltem, hogy mely feladatok a legfontosabbak ezen együttműködések stratégiai szempontjából. Amikor SWOT elemzést végeztem a legmegfelelőbb együttműködés kiértékelése céljából, akkor a hangsúlyt arra fektettem, hogy meghatározhassam azokat, a pilléreket, amelyek a Dél-Dunántúl régió szempontjából a közös géphasználat tekintetében a legfontosabbak.

Javaslatok

A Dél-Dunántúl régióban – mint az ország összes többi régiójában – gazdaságilag és műszakilag megalapozatlan a gépesítés. Nem is lehet ez másképp, hiszen a térségben 30.000-et is meghaladja az egyéni gazdaságok száma, akiknek több mint 70%-a 1 ha alatti területen gazdálkodik. Ilyen feltételek mellett nem lehet megteremteni a gazdaságos géphasználatot. A gépüzemeltetés költsége az évek során jelentősen nőtt, aminek természetesen számos oka van. A költségek növekedése, a támogatások fokozatos megvonása, valamint az elaprózott birtokszerkezet következtében olyan helyzet alakult ki, aminek változatlansága, a közeljövőben jelentős számú gazdaság tönkremenetelét fogja eredményezni. A gépüzemeltetési költség csökkentésének lehetőségei, mind gazdaságonkénti, mind regionális szinten csak a nagyobb teljesítményű erőgépek használatával, ezek optimális kihasználásával, az erőgép-munkagép összehangolt viszonyával valósítható meg. Az elemzés során kiszámított adatok alapján egyértelműen bizonyítható, hogy közös géphasználat gépbszerzés nélkül átszervezéssel megoldható. A felvázolt két közös géphasználati forma közül a kérdőívre válaszadó gazdálkodók a gépköri szerveződés lehetőségét preferálták, azonban a gépszövetkezeti formát sem utasították el. Javasolom egy olyan, a két társulási forma ötvözéséből kialakított kölcsönösségen alapuló géphasználati szövetkezés kialakítását, mely a két előbb említett közös géphasználati forma előnyeit egyesíti. A későbbiekben mindenképpen szükségesnek látszik olyan irányú vizsgálat lefolytatása, mely azon konkrét okokat tárna fel mely a fent említett szerveződések tényleges megvalósulását gátló tényezőket feltárna és ezek ismeretében javaslatot tesz ezen gátló tényezők megszüntetésére.

Felhasznált irodalom

Baranyai Zsolt – Naárné Tóth Zsuzsanna¹ – Farkasné Fekete Mária – Takács István: Bizalom és együttműködési hajlandóság – Egy felmérés tapasztalatai a magyar mezőgazdaságban, LIII. Georgikon Napok Konferencia kiadványai 85–95 p.

- Dr. Gockler Lajos (2006):** *Mezőgazdasági gépek ára és üzemeltetési költsége 2006-ban*, FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő.
- Dr. Gockler Lajos (2008a):** A korszerű erőgépek alkalmazásának előnyei a mezőgazdaságban, *Mezőgazdasági Technika* FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő 2008. XLIX évfolyam /9 p. 38–40.
- Dr. Gockler Lajos (2008b):** A mezőgazdaságigép-üzemeltetés fontosabb mutatóinak változása az MGI- bázisgazdaságokban, *Mezőgazdasági Technika* FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő 2008. XLIX évfolyam /8.p. 54–56.
- Dr. Husti István (1999):** *A mezőgazdasági Gépesítés ökonómiaja és menedzsmentje*, Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest.
- Dr. Husti István (2008):** A gépesítésfejlesztés gazdaságossági megalapozásának fontossága, *Mezőgazdasági Technika* FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, Gödöllő 2008. XLIX évfolyam /4 p. 36–38.
- Takács I. (2000):** Modellek a közös géphasználat finanszírozási hatásainak számszerűsítésére. XXVIII. Óvári Tudományos Napok. Mosonmagyaróvár. 2000. október 5-6. Konferencia kiadvány. II. kötet. 155–160. p. ISSN 0237-9902
- Takács I. – Baranyai Zs. – Nagy I. (2006):** A gépköri mozgalom helyzete, fejlődésének jellemzői Magyarországon 2005-ben. MTA-AMB Kutatási és fejlesztési tanácskozás. Nr. 30. Gödöllő. 2006. január 24–25. Konferencia kiadványai I. kötet 120-125 p.
- Dr. Takátsy Tibor – Lukács Aurél – Tóthné Heim Lívია (2006):** Hibákat, vagy hibásan látunk? *Gazdálkodás* 2006.2. 50.évfolyam p.73.-84.

Internetes források

Bundesverband Maschineringe BMR e.V., Ottheinrichplatz A 117, D-86633 Neuburg an der Donau, www.maschinenring.de
MaschinenringÖsterreich, <http://www.maschinenring.at/de/footer/ueberuns/meilensteine/index.aspx>